

Research Article

Investigating the Role of Creative Tourism in the Recreation and Development of Tourism in the Historic Neighborhoods of Isfahan City (Case Example: Dardasht-Sarcheshmeh, Toghchi-Shahan, Kongs, Karladan-Kliche Neighborhoods)

Hosseini, Mostafa

MSc, Department of Geography and Urban Planning, Payame Noor University, Tehran, Iran.

Moradian Harandi, Mohsen

Department of Geography and Urban Planning, Applied Science University of Culture and Arts, Malek Shahr, Iran.

E-mail: Morade65@gmail.com

Abstract

Paying attention to urban regeneration regarding the old neighborhoods of Isfahan city can bring environmental responsibility and increase the level of identity and belonging among citizens, which in this regard, creative tourism can facilitate its achievement. As the aim of this research, this study seeks to investigate the role of creative tourism in the regeneration and development of tourism in the historical context of Isfahan city. The current research is based on library studies and field investigations in terms of developmental-applicative goal and in terms of descriptive-analytical methodology. To achieve the objectives of the research, indicators in two parts: 1- creative tourism indicators including 5 categories (social capital, quality of life, tourism talent, physical infrastructure and tourism experience) and 2- regeneration indicators in 4 categories (social, economic, cultural and physical) were extracted. In the following, to present the creative tourism development model and its effect on the development process of the city of Isfahan, using the questionnaire tool and with a sample size of 383 people, and using spss software, the work process continued. Creative was analyzed in Geoda software. In the process of urban network analysis, tools (Network Analyst Tools) have been used in the ArcGIS software environment to produce maps. The results showed that the status of 5 indicators of creative tourism at the level of the historic sites of Isfahan city is good, and only in the physical infrastructure sector, there is a lack of feeling, but the situation of the regeneration indicators of the historical sites of Isfahan city is completely inappropriate. Comparing the average state of tourism development Among the different urban localities, the creative also shows that the highest is related to Dardasht and Togchi localities with averages of 16.41 and 15.90, respectively, and the lowest is related to Kangaz and Kardalan localities, respectively, with averages of It was 12/18 and 13/84. Soil erosion is a global problem that threatens water and soil resources and land use change is one of the important factors in soil erosion intensification. The aim of this study was to evaluate the effect of land use change on soil erosion in Razeychay watershed of Meshginshahr located in Ardabil province. First, Landsat images of the study area in May 1999, and 2019 and were obtained from USGS website. In the image processing stage, atmospheric and radiometric corrections have been conducted, and then the land use maps of the study area has been prepared for study years using support vector machine (SVM) as a supervised classification method. Then, the RUSLE model was used to estimate the amount of erosion in the two time span. SPSS, Excel, Arc GIS 5.4, Archydro and ENVI 5.3 software were used to spatial analysis and data processing.

Keywords: Creative tourism, Tourism development, Recreation, Historical context, Isfahan.

Citation: Hosseini, M.; Moradian Harandi, M. (2023), Investigating the Role of Creative Tourism in the Recreation and Development of Tourism in the Historic Neighborhoods of Isfahan City (Case Example: Dardasht-Sarcheshmeh, Toghchi-Shahan, Kongs, Karladan-Kliche Neighborhoods), Journal of Geography and Environmental Studies, 12 (46), 130-147. Dor: 20.1001.1.20087845.1402.12.46.8.2

Copyrights:

Copyright for this article is retained by the author (s), with publication rights granted to Journal of Geography and Environmental Studies. This is an open – access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>), which permits unrestricted use, distribution and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

مقاله پژوهشی

بررسی نقش گردشگری خلاق در باز آفرینی و توسعه گردشگری محلات بافت تاریخی شهر (نمونه موردی: محلات دردشت-سرچشمه، طوقچی - شهشهان، کنگاز، کارلادان- کلیچه)

مصطفی حسینی

کارشناسی ارشد، گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.

محسن مرادیان هرندی*

گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه علمی کاربردی فرهنگ و هنر، ملک شهر، ایران.

چکیده

توجه به باز آفرینی شهری در خصوص محلات قدیمی شهر اصفهان، می تواند پاسخگویی محیطی و افزایش سطح هویت و تعلق خاطر را در میان شهروندان به همراه داشته باشد، که در این راستا، گردشگری خلاق می تواند دستیابی به آن را میسر سازد. به عنوان هدف پژوهش، این پژوهش به دنبال بررسی نقش گردشگری خلاق در باز آفرینی و توسعه گردشگری محلات بافت تاریخی شهر اصفهان می باشد. پژوهش حاضر به لحاظ هدف توسعه ای - کاربردی و از لحاظ روش شناسی توصیفی - تحلیلی مبتنی بر مطالعات کتابخانه ای و بررسی های میدانی است. برای دستیابی به اهداف تحقیق، شاخص ایی در دو بخش ۱- شاخص های گردشگری خلاق شامل ۵ دسته (سرمایه اجتماعی، کیفیت زندگی، استعداد گردشگری، زیرساخت فیزیکی و تجربه گردشگری) و ۲- شاخص های باز آفرینی در ۴ دسته (اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و کالبدی) استخراج شد. در ادامه برای ارائه الگوی توسعه گردشگری خلاق و تاثیر آن بر روند توسعه شهر اصفهان از ابزار پرسشنامه و با حجم نمونه ۳۸۳ نفر و با استفاده از نرم افزار SPSS روند کار صورت گرفت. در ادامه نیز روند فرایند تحلیل شبکه برای شاخص های مرتبط با توسعه شهری خلاق در نرم افزار Geoda تحلیل گردید. در فرآیند تحلیل شبکه شهری برای تولید نقشه ها از ابزار (Network Analyst Tools) در محیط نرم افزار ArcGIS استفاده شده است. نتایج نشان داد که وضعیت شاخص های ۵ گانه گردشگری خلاق در سطح محلات بافت تاریخی شهر اصفهان وضعیتی مناسب و تنها در بخش زیرساخت های فیزیکی کمبود احساس می شود؛ اما وضعیت شاخص های باز آفرینی محلات بافت تاریخی شهر اصفهان کاملاً نامناسب است. مقایسه میانگین وضعیت توسعه گردشگری خلاق در بین محلات مختلف شهری نیز نشان می دهد که بالاترین مربوط به محلات دردشت-سرچشمه و طوقچی-شهشهان به ترتیب با میانگین های ۱۶/۴۱ و ۱۵/۹۰ و پایین ترین میزان نیز مربوط به محلات کنگاز و کارلادان-کلیچه به ترتیب با میانگین های ۱۲/۱۸ و ۱۳/۸۴ بوده است.

کلمات کلیدی: گردشگری خلاق، توسعه گردشگری، باز آفرینی، بافت تاریخی، اصفهان.

تاریخ ارسال: ۱۴۰۱/۰۹/۲۸

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۱/۱۱/۳۰

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۱۲/۲۵

نویسنده مسئول: محمد مرادیان هرندی، گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه علمی کاربردی فرهنگ و هنر، ملک شهر، ایران.

Morade65@gmail.com

بیان مسأله

صنعت گردشگری در عصر جدید به یکی از ارکان‌های اصلی اقتصاد تجاری جهان تبدیل شده است (احدنژاد و همکاران، ۱۳۹۷:ص ۹۰)، و امروزه از آن، به عنوان صنعت نامرئی در روند جهانی شدن یاد می‌شود. امروزه گردشگری یکی از امید بخش‌ترین فعالیت‌هایی است، که از آن به عنوان گذرگاه توسعه یاد می‌کنند (Huo et al, 2023:p 458). صنعت گردشگری به عنوان یکی از صنایع مهم توسعه‌ی پایدار در هر جامعه‌ای محسوب می‌شود (آفتاب و همکاران، ۱۳۹۶:ص ۱۴)؛ که از تحرک بالایی در تغییرات اقتصادی، سیاسی، اجتماعی، شهری و محیطی برخوردار است. و به عنوان یکی از منابع درآمد و ایجاد اشتغال در سطح ملی می‌تواند، رهیافتی برای توسعه‌ی پایدار (برومند و بهرامی، ۱۳۹۸:ص ۶۵)، در قلمرو محلی، ملی و منطقه‌ای به شمار آید. از این‌رو توجه به جاذبه‌ها و پتانسیل‌های گردشگری به عنوان یکی از عناصر اصلی پایداری توسعه این صنعت؛ در برنامه‌ریزی آن از اهمیتی اساسی برخوردار است (بذرافشان و بامری، ۱۳۹۷:ص ۸۴). این مهم که این صنعت اثرات گسترده و شگرف اجتماعی و فرهنگی بر ساختار اجتماعی جامعه، سبک زندگی افراد و اقتصاد مقصد دارد؛ توسط تحقیقات متعدد مورد اثبات قرار گرفته است (Castro, 2012:p 89). شهر پدیده‌ای است، پویا که دگرگونی‌های آن محصول دو دسته عوامل درونی و بیرونی است. با وجود این، کهنگی و فرسودگی و از کار افتادگی همواره و در طول تاریخ جز صفات همه شهر بوده است. از این‌رو همجواری بافت‌های کهنه و نو در پیکره شهرها امری طبیعی است (Florida, 2002:P 130). برای تجدید حیات اجزای شهری و کارکردهای آنها اقدام‌های گوناگون و در مقیاس‌های خرد، میانه و کلان انجام می‌گیرد (Lei, 2023:P2). یکی از اقداماتی که طی ۲۰۰ سال گذشته در بازگرداندن اجزا و کارکردهای شهرها به مدار کارآمدی در اکثر کشورهای دنیا به کار گرفته شده بازآفرینی است (Matetskaya & Gordin, 2012: P93). بازآفرینی مجموعه اقدامات هنرمندانه و اندیشیده شده‌ای است که با هدف دادن حیات مجدد به کارکردها و فضاهای شهری در سطوح گوناگون صورت می‌گیرد (Yao, 2023: P439). تجربه بازآفرینی شهری حاکی از آن است، که اقدامات بازآفرینی گاهی در حد یک پروژه در یک محله یا زیرمحله بوده است و گاهی به صورت طرحی جامع که همه ابعاد محله و پهنه‌های کم کارآمد و فرسوده شهرها و محله را دربر می‌گرفته است (بسته نگار و همکاران، ۱۳۹۶:ص ۸۳). در ایران نیز این رویکرد در مقیاس بسیار کوچک (کفسازی یک راسته بازار) تا بازسازی همه جانبه یک محله مورد عمل قرار گرفته است. گرچه مفهوم فرسودگی مترادف با تنزل شرایط اجتماعی، اقتصادی و کالبدی بافت شهری تلقی شده است، اما بافت فرسوده در اغلب موارد شامل پهنه‌های تاریخی و قدیمی شهرها است بنابراین در بردارنده منابع تاریخی ارزشمند و میراث معماری، فرهنگی و مذهبی است که این بافت را دارای ارزش می‌کند (پورا احمد، ۱۳۹۷:ص ۳۹)، و مسئولان و برنامه‌ریزان شهری را وادار می‌کند که برای تجدید این بافت برنامه‌ریزی کنند (خراسانی و نورزی، ۱۳۹۶: ص ۱۲۰). در ایران شهرهای تاریخی و حتی شهرهای قدیمی از این لحاظ دارای اهمیت هستند و علیرغم وجود کاستی‌ها و موانعی مثل عدم دسترسی، ضعف زیرساخت‌های شهری، کهنگی و آسیب‌پذیری سازه‌ها و تنزل نقش‌ها و کارکردهای محله‌های موجود در این بخش از شهر، جاذبه‌های تاریخی و میراثی و جنبه‌های روانشناختی آن‌ها را مورد توجه گردشگران قرار داده است (Tan, 2013:P47). در دنیای امروز که روند گردشگری از شکل انبوه به الگوهای فردگرایانه تغییر یافته و گردشگران به انعطاف‌پذیری و تجارب معنادار اولویت بیشتری می‌دهند (Arcos-Pumarola, 2023:P5). تغییرات بنیادین در سمت تقاضا و عرضه گردشگری در بافت‌های شهری و همچنین ایجاد الگوهای اقتصاد تجربه و اقتصاد دانش بنیان، در فضای کلان توسعه اقتصادی، گردشگری و تحلیل بافت‌های فرسوده و ناکارآمد و باز آفرینی را به سمت وسوی خلاقیت پیش برده است (داداشپور و پناهی، ۱۳۹۸:ص ۹). به طوری که، صاحب‌نظران را به این باور رسانده که پایداری گردشگری در محیط شهرها در گردشگری و بازآفرینی خلاق است. مفهوم گردشگری خلاق، در طی چندین سال، در

بسیاری از کشورها توسعه یافته است و بالطبع تعاریف متعددی نیز در مورد آن ایجاد شده است. در این میان، حرکت به سوی گردشگری خلاق و در نهایت کسب جایگاه شهر خلاق می‌تواند فرصت‌های بسیار مهمی را در تعاملات شهری، به‌ویژه در عرصه‌های فراملی برای هر مکان شهری مهیا سازد (دوستی و همکاران، ۱۳۹۸: ص ۱). به نحوی که مکانی جذاب برای کار کردن و زندگی شهروندان خود (خصوصاً نسل جوان)، مکانی جذاب برای گردشگران (صنعت توریسم)، توانمند در شکوفایی بخش‌های مختلف اقتصادی از راه به کارگیری فناوری و مدیریت صحیح آن و همچنین مرکز جذب بنگاه‌های مختلف نوظهور شود (Kowalczyk-Anioł, 2023: P3). به هر حال، بسیاری از مطالعات اخیر با رویکرد خلاقیت در حال ظهور است که در حوزه گردشگری و اثرات آن بر بازآفرینی نیز وجود دارد (رحیمی و پازند، ۱۳۹۵: ص ۳۲). گردشگری خلاق، آخرین حلقه از زنجیره تکامل گردشگری است. پس از گردشگری تفریحی و گردشگری فرهنگی، امروزه می‌توان شاهد فراگیر شدن تقاضا برای محصولات گردشگری خلاق بود. جهان امروز در حال گذر از عصر صنعتی به عصر خلاق است (زال و همکاران، ۱۳۹۷: ص ۷۵۴). گردشگری خلاق شکل‌پاینداری از گردشگری است که فرصت توسعه ظرفیت‌های خلاقانه را، از طریق مشارکت فعال در دوره‌ها و تجارب یادگیری خاص یک مقصد گردشگری، فراهم می‌سازد که خود از مشخصه‌های اصلی مقاصد گردشگری متولی این فعالیت‌هاست (زیاری و همکاران، ۱۳۹۷: ص ۳۳). در این بین رابطه گردشگری و بازآفرینی در محله‌های تاریخی و قدیمی تبدیل به یک زمینه تحقیقاتی می‌شود و برای یک محقق ایجاد جاذبه می‌کند. شهر اصفهان با وسعت ۲۲۰ کیلومتر مربع در فاصله ۴۳۵ کیلومتری پایتخت ایران قرار گرفته است. این شهر با جمعیت حدود ۳ میلیون نفر سومین شهر پرجمعیت ایران است. وجو آثار تاریخی متعدد در این شهر باعث شد، تا در سال ۲۰۰۶ این شهر به عنوان پایتخت فرهنگی جهان اسلام معرفی شود و سالانه مسافران زیادی از داخل و خارج کشور به آن سفر کنند؛ در این بین بافت تاریخی شهر اصفهان واقع در هسته تاریخی این شهر در طول زمان با تغییرات بسیاری مواجه بوده که این تغییرات هویت کالبدی این حوزه از شهر را با بحران مواجه کرده است (عباس زاده و اکبری مطلق، ۱۳۹۵: ص ۸۳). اصفهان دارای محله‌های قدیمی بسیاری است، که هر کدام داستان خاص خود را دارد. بازآفرینی بافت این محلات تاریخی به واسطه گردشگری شهر اصفهان با هدف احیاء بافت قدیم شهر و جلوگیری از تخلیه و مهاجرت ساکنان آن به حاشیه شهر و همچنین رونق بخشیدن به صنعت توریسم از چندی قبل در اصفهان آغاز شده است. یکی از مهمترین ویژگی‌های این طرح‌ها، شناسایی و برجسته‌سازی جاذبه‌ها و عناصر تاریخی و گردشگری می‌باشد، که تاکنون در دل محلات از دید و دسترسی گردشگران مخفی مانده‌اند؛ که با احیاء محلات تاریخی شهر و بازنده‌سازی فضای کلی و تاریخی محلات به اضافه عناصر تاریخی آن، جلوه‌های نو و بدیعی از زوایای این شهر تاریخی در معرض دید گردشگران قرار خواهد گرفت. در این بین ۴ محله تاریخی، کنگاز (واقع در منطقه ۱۵)، دردشت یا سرچشمه (واقع در منطقه ۳)، طوقچی یا شهشهان (واقع در منطقه ۳) و کارلادان - کلیچه (واقع در منطقه ۹) به عنوان محدوده مورد مطالعه در پژوهش حاضر انتخاب شدند. با توجه به قرارگیری این ۴ محله در بافت تاریخی شهر اصفهان و وجود بافت فرسوده و ناکارآمد شهری در آنها لزوم بازآفرینی بافت این محلات دوچندان می‌باشد، رواج الگوهای شکلی جدید و افزایش تخریب بافت‌های قدیمی موجب از بین رفتن ارزش‌های تأثیرگذار بر شکل‌گیری بافت شهری و ایجاد فضاهایی بدون تعریف و بی‌شکل در این محلات شده است. بنابراین مطالعات در حوزه رویکردهای خلاقانه بازآفرینی و گردشگری در مقیاس خرد و محلی ضروری به نظر می‌رسد. این پژوهش به لحاظ استفاده از ابزار و روش‌ها در خصوص گردشگری خلاق و در بافت محلات شهری نسبت به تحقیقات گذشته نوآوری دارد.

مبانی نظری

بازآفرینی

باز آفرینی به عنوان رویکردی نوین به معنای احیا کردن، جان دوباره بخشیدن، احیا شدن و از نو رشد کردن بوده است (person, 2019: P 441). که به شکل گسترده‌ای پس از ۱۹۹۵، به‌عنوان جایگزینی برای نوسازی شهری در عرصه ادبیات شهرسازی جریان یافت سیاست بازآفرینی شهری دربرگیرنده نگرش و اقداماتی جامع و یکپارچه برای هدایت روند رشد و توسعه شهری پایدار به منظور ارتقاء کیفیت زندگی شهری و قابلیت زیست پذیری شهرها است (پیوسته گر، ۱۳۹۶: ص ۶۲). رهیافت بازآفرینی شهری به منظور معکوس نمودن جریان فرایند تغییر و افت شهری اتخاذ می‌گردد (Looki, 2018: P 79). رویکرد بازآفرینی شهری با اتکاء به اصول توسعه پایدار با در نظر گرفتن تجربیات گذشته و اعتقاد راسخ به عدم پاسخگویی رویکردهای قبلی از یکسو و با نگاه به چالش‌های آینده از سوی دیگر چارچوب نظری و عملی باهدف رفع ناکارآمدی‌های شهری در بافت‌های فرسوده به‌منظور برونرفت کامل آنها از انواع ناکارآمدی‌ها ارائه شده است. مفاهیم پایداری و تاب آوری محلات که برگرفته از ادبیات جهانی است و نگاه جامع و کامل آنکه در ارتباط مستقیم با مفاهیم توسعه پایدار میباشد نقطه عطف رویکرد بازآفرینی می‌باشد. در این راستا پیوند میان بازآفرینی با مفهوم توسعه پایدار مستلزم برقراری موازنه منطقی میان عوامل محیطی - اجتماعی بر پایه تاب آوری، عوامل محیطی - اقتصادی بر دوام‌پذیری و عوامل اجتماعی - اقتصادی بر پایه عدالت محوری و منصفانه بودن است (کلانتری و همکاران، ۱۳۹۵: ص ۸۱).

بازآفرینی بافت تاریخی

به طور کلی کاهش کارایی هر پدیده‌ای، فرسودگی^۱ آن را در پی دارد (عندلیب، ۱۳۸۷: ص ۳۵). هنگامی که در محدوده‌ای از شهر، حیات به هر علتی رو به رکود می‌رود، بافت شهری آن محدوده در روند فرسودگی قرار می‌گیرد (Roseumary, 2005: P 9). فرسودگی بافت و عناصر درونی آن یا به سبب قدمت و یا فقدان برنامه توسعه و نظارت فنی بر شکل‌گیری آن بافت به وجود می‌آید (یوسفی و همکاران، ۱۳۹۵: ص ۲۷). بافت شهری زمانی فرسوده است که از خدمات‌رسانی متناسب با شرایط زمانی ناتوان باشد و این فرآند زمانی اصطلاحاً ناسازگاری زمانی بافت در جهت پاسخ‌گویی به نیازهای زمانی گفته می‌شود (ملکی و همکاران، ۱۳۹۴: ص ۷۴). در مقوله فرسودگی بافت، ناکارآمدی و کاهش کارایی بافت نسبت به میانگین بافت‌های شهری بررسی می‌شود. فرسودگی در بافت و عناصر درونی آن یا به سبب نبود خدمات، یا به علت نبود برنامه توسعه - معاصر سازی و نظارت فنی بر شکل‌گیری بافت به وجود می‌آید (habibi, 2010: P 54). در نهایت این عوامل می‌توانند به اشکال مختلف از فرسودگی شکل بخشند که عبارتند از (جدول ۱):

جدول (۱): اشکال باز آفرینی در مکاتب مختلف

دیدگاه	نکات مورد تأیید در هر مکتب
مکتب فرهنگ گرای	توجه به میراث فرهنگی و جلوگیری از نابودی تاریخ گذشته، توجه به فرهنگ ملی و سنت‌های قدیمی در توسعه شهری و بهسازی و مرمت، تکمیل بناها به سبک گذشته و کاربری موزه‌ای و مرمت بافت و بناهای شهری
مکتب انسان‌گرای	توجه به طبیعت و فرهنگ، توجه به حرکت انسان در فضاهای شهری، الهام از شالوده‌های پنهان و بارز کردن آن‌ها در بهسازی و نوسازی شهری، بهبود محیط شهری و شرایط زیستی ساکنان با مشارکت شهروندان، مطرح نمودن طرح‌های مرمتی با طرح‌های آمایش و شناخت محیط جغرافیایی، انجام بهسازی و نوسازی بر اساس بافت ارگانیک و سلسله‌مراتب عملکردی شهر قدیم و انطباق، مکان و زمان در بنا با مجموعه‌های شهری با حضور مطالعه‌های برنامه‌ریزی شهری
دیدگاه بینایی یا واقع‌گرا	معتقد است که کلیتی که از آن به‌عنوان بافت قدیمی یاد می‌شود مجموع‌های همگن و هم ارزش نیست بلکه طیف وسیعی از ارزشمندترین عرصه‌ها و مجموعه‌های تاریخی تا بخش بسیار فرسوده بافت شهری، که در برخی موارد حتی فاقد ارزش نگهداری را در برمی‌گیرد.

ماخذ؛ (UNDP, 2018)؛ (Cooke P, 2008: P 49)؛ (Campbell, 2010: P 2)؛ (Gordin, 2012)؛ (Landry, 2012: P 49)

گردشگری خلاق

گردشگری خلاقانه اصطلاحی بود که توسط (ریچاردز و ریمنوند ۲۰۰۰) ساخته شد و سپس توسط شبکه خلاقانه یونسکو (۲۰۰۶) تصویب و دوباره تعریف شد. از آن به بعد، بسیاری از تعاریف مختلف، پیشرفت گردشگری خلاق و محصولات خلاق را به همراه دارد. این تعاریف از خصوصیات بسیار باریک تا مفاهیم بسیار وسیع و گسترده بود. مطالعات اخیر برخی از این تغییرات را تجزیه و تحلیل کرده‌اند. گردشگری خلاق یک موضوع در حال رشد و تحقیق است که پیشگامان خلاقیت گردشگران در تولید تجربیات خاطره‌انگیز و تجربی است (Richards, 2000: P 807). از دیدگاه عرضه، در یک چارچوب گردشگری خلاق، نقش ارائه دهندگان گردشگری، تسهیل‌کننده‌های تجربیات خاطره‌انگیز است، تنها تأمین‌کنندگان خدمات و یا کالاها نمی‌باشد. کارشناسان، گردشگری خلاق را نسل جدید گردشگری بعد از نسل اول یعنی همان گردشگری ساحل (سفر اوقات فراغت و برای استراحت) و نسل دوم یا گردشگری فرهنگی (متمایل به فرهنگ‌ها و موزه‌ها) قلمداد می‌کنند. گردشگری خلاق با شعار "موزه‌های کمتر، میدان‌های بیشتر" بر انجام فعالیت‌های تجربی و تعامل عمیق‌تر با زندگی واقعی فرهنگی در شهرها تمرکز می‌کند. این تعریف اصطلاح مشهور مشارکتی که در ادبیات و ابزارهای پژوهش اجتماعی بسیار رایج است را به ذهن متبادر می‌نماید. در گردشگری خلاق گردشگر به تعامل بیشتر آموزشی، احساسی، اجتماعی و همچنین مشارکت با مکان، فرهنگ زندگی مردم تشویق می‌شود (Hornig, 2016: P 93).

ارتباط باز آفرینی و گردشگری خلاق

ارتباط باز آفرینی شهری و گردشگری خلاق در بافت‌های تاریخی کانون و هسته شهرها هستند. توسعه فعالیت‌های متناسب در حفظ بناها و عناصر تاریخی تأثیر بسزایی داشته و حضور روز و شب شهروندان و گردشگران را امکان‌پذیر می‌سازد (عظیمی و همکاران، ۱۳۹۱: ص ۷۶). به نظر می‌رسد یکی از مؤثرترین راهکارها در احیا دوباره بافت‌های تاریخی، ایجاد فعالیت‌های مجدد در این مناطق با توجه به توانایی‌های فیزیکی و کالبدی آنهاست (پوراحمد و حسینی، ۱۳۹۴: ص ۱). نقش بافت تاریخی در برآوردن نیازهای شناسنامه‌ای و هویتی شهر است. یعنی اگر کسی می‌خواهد بداند این شهر کجا است و چیست، سراغ بافت قدیمی آن می‌رود (ایزدی، ۱۳۹۳: ص ۴۳). از سویی دیگر، در باز آفرینی یک بافت قدیمی رویکردهای متفاوتی را می‌توان در نظر گرفت، که یکی از این رویکردهای گردشگری می‌باشد. امروزه گردشگری خلاق به یکی از منابع ارزنده کشورها تبدیل گردیده است و چه مکانی بهتر از بافت‌های قدیمی که میزبان این حضور باشند، گردشگر زمانی می‌تواند بافت قدیمی را درک نماید که آن را زنده

ببیند، رونق اقتصادی و گردش زندگی را مشاهده نماید تا بتواند با آن بافت ارتباط برقرار نماید و بازآفرینی شهری پاسخی برای این نیاز او است. این رویکرد دیدی کلی به بناهای قدیمی و مجموعه اطراف آن دارد و یک بنای قدیمی را هیچ گاه جدای از محوطه، محله و حتی شهری که آن را در بر گرفته نمی‌داند. باز آفرینی هم به انسان درون بافت و نیازهای اجتماعی، فرهنگی، زیست محیطی، سرزندگی و ... توجه دارد و هم به گردشگری که آن را مشاهده می‌نماید تا محیطی را فراهم نماید که از حضور در یک محوطه قدیمی احساس غرور نماید(زمانی و همکاران، ۱۳۹۶: ص ۳).

پیشینه تحقیق

ورت و میلان(۲۰۱۸) در پژوهش خود با عنوان GIS و تحلیل سناریو: ابزار برای برنامه‌ریزی بهتر شهری، برنامه‌ریزی سناریو برنامه-ریزان شهری را مجموعه‌ای از روش‌ها برای کشف اینکه چگونه مناطق شهری ممکن است در آینده رشد و تغییر کند، ارائه می‌دهد. این شامل شناسایی و تجزیه و تحلیل عوامل مختلفی از قبیل روندها، عدم اطمینان و انتخاب تصمیم‌گیری و استفاده از ابزارهای GIS برای خلاقیت در خدمت اهداف فرایند برنامه‌ریزی می‌باشد. - سیر کا هیون(۲۰۱۷) در مقاله خود تحت عنوان: تقویت همبستگی بین شهرها و آینده - چالش‌های مدیریت شهری، بیان می‌کند، که حکومت شهری تنها می‌تواند یک شهر سازگار با محیط زیست را تعریف، تولید و ایجاد کند. -الساندرو فرگونی" (۲۰۱۹) در مقاله با موضوع؛ نقشه برداری مطالعات آینده پژوهی از سال ۱۹۹۸ تا کنون به بررسی کتابشناختی خوشه‌های موضوعی، روند تحقیق و شکاف تحقیق پرداخته است. - کوهن و هاپکینز (۲۰۱۹) در مقاله خود مفهومی از زمین‌های جدیدی را با ارائه یک رویکرد عمیق در زمینه پیامدهای بالقوه آینده CAV ها برای گردشگری شهری شکوفا می‌کند. جوانا کوالچیک- آنجل^۱ (۲۰۲۳) در مقاله‌ای با عنوان بازاندیشی تحول شهری مبتنی بر گردشگری و تأثیر گردشگری اجتماعی: سناریویی از یک شهر CEE" توسط مصاحبه‌های عمیق با ساکنان محله‌های تاریخی (کازیمیرز، استرادوم^۲) در کراکوف^۳(لهستان) پرداخت. نتایج نشان دهنده اهمیت توسعه گردشگری شهری به عنوان یک ابزار اصلاحی- و تحریک بازسازی منطقه مرکز شهر و حمایت از رشد اقتصادی-اجتماعی کراکوف بود. سمیرا عاشوری کاریزکی (۱۳۹۶)، هدف از پژوهش خود با عنوان «سناریوهای گردشگری شهر مشهد در افق ۱۴۰۴»، تدوین سناریوهای مرتبط با صنعت گردشگری مشهد و ارائه راهبردهای رسیدن به سناریوی مطلوب در چشم انداز ۱۴۰۴ کشور با استفاده از روش‌های کمی و کیفی بیان می‌کند. در این میان سناریو، "هئوئی هم به عنوان سناریو مطلوب این پژوهش، آرمان شهری بی بدیل است، که در آن تحرکات و پویایی دولت و مجموعه مدیریت شهری در کنار جامعه آگاه، افق روشن گردشگری مشهد را خواهد ساخت افقی که برای تحقق آن راهبرد هایی در انتها پژوهش ارائه گردیده است. امیر رحمانی سلطانیه(۱۳۹۶) در پایان نامه ارشد خود با عنوان «باز آفرینی شهری با رویکرد طراحی محله پایدار در محله آخوند قزوین» به تأثیر مباحث اقتصادی در باز آفرینی محلات شهری با تأکید بر مشارکت و تعاملات شهروندان و گردشگران پرداخته و در این راستا طراحی و تقویت محوری پیاده و جذاب در مرکز محله آخوند با قابلیت‌های لبه سبز، غرفه‌های صنایع دستی و طراحی فضاهای شهری و ... در جهت نیل به پایداری پیشنهاد داده است. - مرتضی نصرتی هشی (۱۳۹۶) در پایان‌نامه کارشناسی ارشد خود با عنوان «آینده پژوهی در بافت فرسوده شهری در ناحیه ۱ منطقه ۹ شهر تهران»، به مهم‌ترین چالش‌های اصلی و متغیرهای کلیدی مؤثر بر کاهش بافت‌های فرسوده برای یک در آینده پرداخته است. یافته‌های پژوهش بیانگر آن است، متغیر کلیدی و تأثیر گذار تغییر دولت‌ها به شدت محیط سیستم را در جهت نوسازی و

1. Joanna Kowalczyk-Anioł
2. Kazimierz, Stradom
3. Kraków

بهسازی بافت فرسوده ناحیه ۲ تحت تأثیر قرار می‌دهند، متغیر استراتژیک «حکمروایی خوب شهری، جهت تبدیل شدن به بازیگر کلیدی سیستم از ظرفیت بسیار بالایی برخوردار است و بر پویایی سیستم تأثیر می‌گذارد. - فریبا ابراهیمی فینی (خرداد ۱۳۹۶) در پایان‌نامه کارشناسی ارشد خود با عنوان «نقش آینده پژوهی در توسعه آموزش اکوتوریسم در ایران، به شناسایی پیشران‌های اثرگذار بر آموزش محیط زیست در صنعت اکوتوریسم و همچنین ارائه سناریوهای بدیل آموزش محیط زیست در این صنعت پرداخته است. که به کمک نرم افزار میک مک شدت تأثیرگذاری و تأثیرپذیری عوامل کلیدی را مشخص نموده است. - صفایی پورو دامن باغ (۱۳۹۸) در مقاله‌ی خود با عنوان «تحلیل مؤلفه‌های باز آفرینی شهری در بافت فرسوده مرکزی شهر اهواز» جهت تحلیل داده‌های پژوهش نیز از مدل تحلیل سلسله مراتبی دلفی فازی FDAHP و همچنین رگرسیون خطی در محیط نرم افزار SPSS استفاده شده است. براساس یافته‌های پژوهش مشخص شد در وزن گذاری فازی نسبی برای ابعاد پژوهش، مؤلفه باز آفرینی اقتصادی بافت فرسوده مرکزی شهر اهواز حائز بیشترین وزن نسبی در این مرحله شده است و باز آفرینی فرهنگی نیز در رتبه دوم قرار دارد. در این مرحله مؤلفه باز آفرینی زیست محیطی از سوی کارشناسان با اولویت کمتری ارزیابی شده است. بنابراین از نظر کارشناسان شهر اهواز، باز آفرینی اقتصادی دغدغه اصلی برای اقدام به باز آفرینی در این بافت است. - شهریار و همکاران (۱۳۹۹) در مقاله‌ی خود با عنوان اولویت‌بندی قابلیت‌ها و جاذبه‌های گردشگری در محدوده‌های باز آفرینی شده تاریخی در محدوده تاریخی زندیه شیراز» که در آن پرسشنامه گردشگران شهری با نرم افزار SPSS و بهره‌گیری از آزمون فریدمن تحلیل شده و قابلیت‌های تاریخی و یادمانی در اولویت اول و قابلیت‌های فرهنگی، تفریحی و محیطی در اولویت‌های دوم تا چهارم قرار دارند. این خود راهنمای مناسبی جهت برنامه‌ریزی‌های باز آفرینی شهری در محدوده زندیه با محوریت گردشگری خواهد بود. جلیز و نظم‌فر (۱۴۰۱) در مقاله خود با عنوان "تحلیلی بر نقش راهبردی توسعه میان‌افزا در باز آفرینی بافت‌های فرسوده شهری (نمونه موردی: منطقه ۸ کلانشهر تبریز) در قالب ۳ اولویت توسعه‌ای و همچنین محدوده‌های غیرمجاز توسعه، به صورت نقشه با استفاده از GIS و تحلیل توابع همپوشانی (Overlay) از نوع همپوشانی وزن‌دار (Weighted Overlay) و توابع همپوشانی (Overlay) از نوع همپوشانی (Weighted Overlay) و همکاران (۱۴۰۲) در مقاله‌ای با عنوان "شناسایی عوامل پیشران‌ها در باز آفرینی و توسعه گردشگری محله تجریش" متغیرهایی همچون مدیریت محله، ایجاد مرکز خرید، ایجاد قطب فرهنگی و تفریحی در شمال تهران، شکوفاسازی اکو توریسم مناطق اطراف محدوده محله تجریش همچون دربند و در که ... توسعه موزه سینمای ایران و ... به عنوان متغیرهای کلیدی در باز آفرینی محدوده مورد مطالعه شناسایی شده‌اند.

مواد و روش تحقیق

پژوهش حاضر به لحاظ هدف توسعه‌ای کاربردی و از لحاظ روش شناسی توصیفی تحلیلی مبتنی بر مطالعات کتابخانه‌ای و بررسی‌های میدانی است. برای دستیابی به اهداف تحقیق، شاخص‌هایی در دو بخش ۱- شاخص‌های گردشگری خلاق شامل ۵ دسته (سرمایه اجتماعی، کیفیت زندگی، استعداد گردشگری، زیرساخت فیزیکی و تجربه گردشگری) و ۲- شاخص‌های باز آفرینی شهری در ۴ دسته (اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و کالبدی) استخراج شد (جدول ۲).

جدول (۲): ضریب آلفا بار شاخص‌های پژوهش

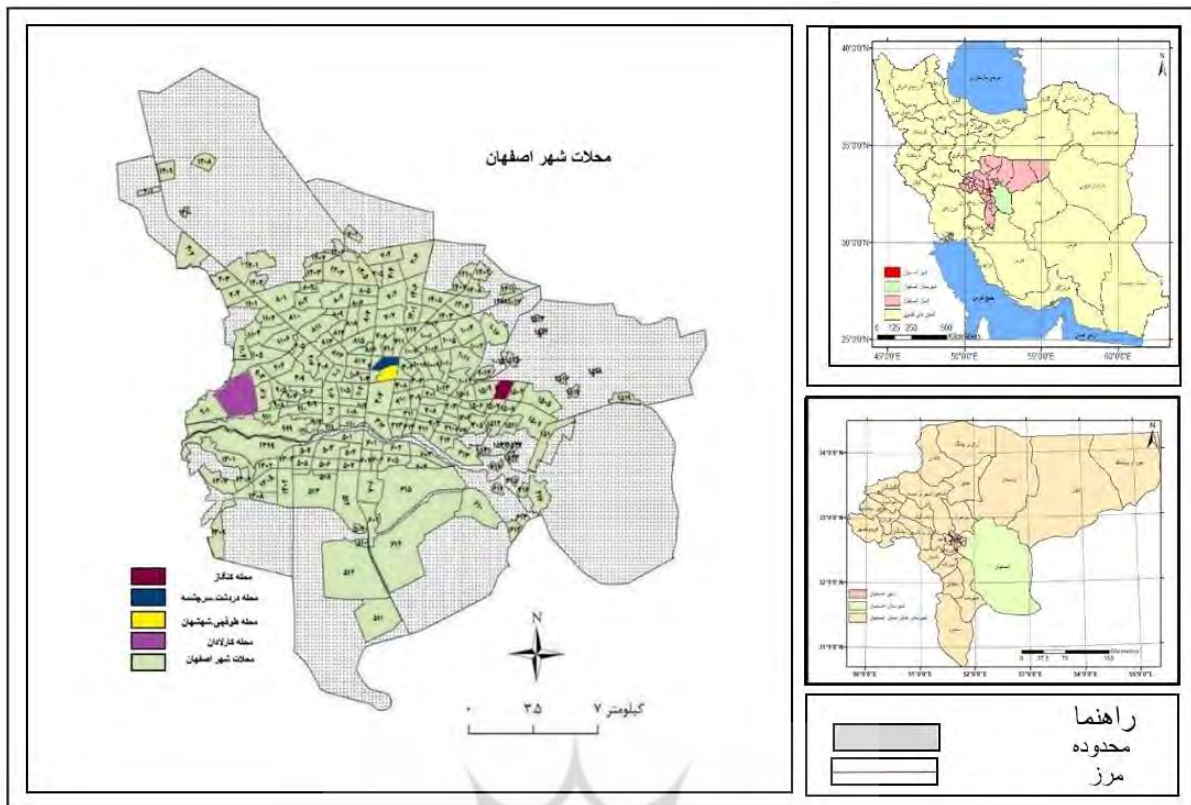
شاخص	ضریب آلفا
سرمایه اجتماعی	۰/۸۳
کیفیت زندگی	۰/۸۰
گردشگری خلاق	۰/۸۴
استعداد گردشگری	۰/۸۲
زیرساخت فیزیکی	۰/۹۰
تجربه گردشگری	۰/۸۹
اجتماعی	۰/۷۸
اقتصادی	۰/۸۱
بازافرینی شهری	۰/۸۰
فرهنگی	
کالبدی	

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱.

در ادامه برای ارائه الگوی توسعه گردشگری خلاق و تأثیر آن بر روند باز آفرینی بافت تاریخی شهر اصفهان از ابزار پرسشنامه و با حجم نمونه ۳۸۳ نفر و با استفاده از نرم افزار spss روند کار ادامه یافت. در ادامه نیز روند فرایند تحلیل شبکه برای شاخص‌های مرتبط با توسعه شهری خلاق در نرم افزار Geoda تحلیل گردید. در فرآیند تحلیل شبکه شهری برای تولید نقشه‌ها از ابزار (Network Analyst Tools) در محیط نرم افزار ArcGIS استفاده شده است.

محدوده مورد مطالعه

شهر اصفهان، مرکز استان اصفهان، با پهنه‌ای در حدود ۲۵۰ کیلومتر مربع در قلب فلات ایران جای گرفته است. ارتفاع شهر اصفهان از سطح دریا حدود ۱۵۸۰ متر می‌باشد و در شرق سلسله جبال زاگرس واقع گردیده است. این شهر در چهارراه شمالی، جنوبی، شرقی و غربی کشور قرار دارد و در طی تاریخ محل رفت و آمد و برخورد اقوام و فرهنگ‌های متفاوتی بوده است. علت وجودی و پیدایش این شهر را باید مدیون آب‌هایی دانست، که از کوه‌های مرتفع زاگرس به نام زردکوه بختیاری سرچشمه گرفته و به نام زاینده‌رود شناخته می‌شود، که شهر زیبای اصفهان در دو سوی آن (شمال و جنوب زاینده رود) آرام گرفته است. شهر اصفهان بر روی دشتی نسبتاً صاف با شیبی در حدود ۲ درجه و به سمت شمال شرقی بنا و گسترش یافته است. توسعه شهر در طی قرون متمادی به سمت جنوب غربی بوده است، چرا که در این منطقه فراوانی آب و آلودگی کمتر فراهم بوده است (تحلیل تطبیقی نتایج سرشماری نفوس و مسکن سال‌های ۱۳۷۵ و ۱۳۸۵ - استان اصفهان: ۹ و ۸). در نقشه زیر (شکل شماره ۱) موقعیت شهر اصفهان نشان داده شده است. در این پژوهش ۴ محله تاریخی شهر اصفهان شامل: محلات کنگاز (واقع در منطقه ۱۵ با مساحت ۵۱۹۳ متر)، دردشت یا سرچشمه (واقع در منطقه ۳ با مساحت ۸۷۳۴ متر مربع)، طوقچی یا شهشهان (واقع در منطقه ۳ با مساحت ۶۱۴۴ متر مربع) و کارلادان - کلیچه (واقع در منطقه ۹ با مساحت ۷۱۹۷ متر مربع) به عنوان محلات مورد مطالعه شناسایی شدند.

شکل (۱): موقعیت محدوده مورد مطالعه (مأخذ نگارنده، ۱۴۰۱)

تجزیه و تحلیل

بررسی وضعیت مولفه‌های گردشگری خلاق در سطح شهر اصفهان

جهت بررسی تعیین وضع موجود شاخص‌های گردشگری خلاق در سطح بافت تاریخی شهر اصفهان از آزمون تی تک نمونه‌ای استفاده شد، نتایج نشان دهنده میانگین شاخص‌های ۵ گانه مربوط می‌باشد. بر اساس نتایج جدول ۳؛ از بین شاخص‌های یاد شده؛ زیرساخت فیزیکی دارای کمترین مقدار میانگین با وزن ۳/۰۱ و شاخص استعداد گردشگری با وزن ۳/۱۷ بیشترین میانگین وزنی را در بین شاخص‌های یاد شده دارا بوده است.

جدول (۳): بررسی و تحلیل وضع موجود شاخص‌های گردشگری خلاق

نام متغیر	فراوانی	میانگین	انحراف معیار	میانگین فرضی	سطح معنی داری
سرمایه اجتماعی	۳۸۳	۳/۱۱	۲/۲۱	۳	۰/۰۰۰
کیفیت زندگی	۳۸۳	۳/۰۹	۲/۵۰	۳	۰/۰۰۰
استعداد گردشگری	۳۸۳	۳/۱۷	۲/۸۷	۳	۰/۰۰۰
زیرساخت فیزیکی	۳۸۳	۳/۰۱	۲/۴۷	۳	۰/۰۰۰
تجربه گردشگری	۳۸۳	۳/۱۳	۲/۶۲	۳	۰/۰۰۰

مأخذ نگارندگان، ۱۴۰۱

نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل آزمون پارامتریک تی تک نمونه‌ای نشان می‌دهد، که میانگین نظرات پاسخگویان در ارتباط با وضعیت شاخص‌های گردشگری خلاق به ترتیب (Mean=۳/۱۷) می‌باشد. که این عدد از مقدار میانگین فرضی که ۳ است، بزرگتر می‌باشد. از طرفی دیگر، با مد نظر گرفتن یک طرفه بودن آزمون و مثبت بودن حد بالا و پایین، مقدار میانگین از مقدار مورد آزمون بیشتر است. همچنین با توجه به معناداری (Sig) برآورد شده که کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد (P<0/05)؛ در سطح ۹۵ درصد

اطمینان می‌توان ادعا نمود که وضعیت شاخص‌های ۵ گانه گردشگری خلاق در سطح بافت تاریخی شهر اصفهان وضعیت مناسبی می‌باشد و تنها در بخش زیرساخت‌های فیزیکی کمبود احساس می‌گردد.

بررسی وضعیت مولفه‌های بازآفرینی در سطح بافت تاریخی شهر اصفهان

جهت بررسی تعیین وضع موجود شاخص‌های بازآفرینی در سطح بافت تاریخی شهر اصفهان از آزمون تی تک نمونه‌ای استفاده می‌شود، نتایج نشان داد میانگین شاخص‌های ۴ گانه مربوط را نشان می‌دهد. بر اساس نتایج جدول ۴؛ از بین شاخص‌های یاد شده؛ شاخص فرهنگی بیشترین مقدار میانگین را در بین شاخص‌های یاد شده دارا بوده است.

جدول (۴): بررسی و تحلیل وضع موجود شاخص‌های بازآفرینی بافت تاریخی شهر اصفهان

نام متغیر	فراوانی	میانگین	انحراف معیار	میانگین فرضی	سطح معنی داری
اجتماعی	۳۸۳	۲/۰۹	۲/۱۴	۳	۰/۰۰۰
اقتصادی	۳۸۳	۲/۱۸	۲/۲۷	۳	۰/۰۰۰
فرهنگی	۳۸۳	۳/۳۱	۲/۸۹	۳	۰/۰۰۰
کالبدی	۳۸۳	۲/۴۴	۲/۱۰	۳	۰/۰۰۰

ماخذ: نگارندگان، ۱۴۰۱

نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل آزمون پارامتریک تی تک نمونه‌ای نشان می‌دهد، که میانگین نظرات پاسخگویان در ارتباط با وضعیت شاخص‌های بازآفرینی بافت تاریخی شهر اصفهان به ترتیب (Mean=۲/۱۱) می‌باشد. که این عدد از مقدار میانگین فرضی که ۳ است، کوچکتر می‌باشد. از طرفی دیگر، با مد نظر گرفتن یک طرفه بودن آزمون و مثبت بودن حد بالا و پایین، مقدار میانگین از مقدار مورد آزمون بیشتر است. همچنین با توجه به معناداری (Sig) برآورد شده که کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد ($P < 0/05$)؛ در سطح ۹۵ درصد اطمینان می‌توان ادعا نمود، که وضعیت شاخص‌های ۴ گانه بازآفرینی بافت تاریخی شهر اصفهان وضعیت کاملاً نامناسبی دارد و تنها در بخش شاخص فرهنگی این عدد کمی از میانگین بیشتر است.

بررسی اثرات گردشگری خلاق بر بازآفرینی بافت تاریخی شهر اصفهان

برای مطالعه تأثیر همزمان مولفه‌های ۵ گانه گردشگری خلاق (متغیر مستقل) بر روی متغیر وابسته چهارگانه (بازآفرینی) از تحلیل رگرسیون چندگانه استفاده شده است. برای این منظور، ابتدا متغیر بازآفرینی به عنوان متغیر وابسته و مولفه‌های ۵ گانه گردشگری خلاق (بعنوان متغیرهای مستقل وارد شده و باروش گام به گام مورد مطالعه قرار گرفته‌اند.

جدول (۵): بررسی بررسی تأثیر گردشگری خلاق بر بازآفرینی بافت تاریخی شهر اصفهان

مولفه‌ها	R	R ²	B	beta	t	Sig
سرمایه اجتماعی	۰/۲۴	۰/۱۲	۰/۵۴	۰/۳۸	۳/۱۱	۰/۰۰۰
کیفیت زندگی	۰/۳۵	۰/۱۸	۰/۴۳	۰/۳۸	۳/۴۳	۰/۰۰۰
استعداد گردشگری	۰/۳۰	۰/۲۹	۰/۴۹	۰/۳۸	۳/۷۶	۰/۰۰۰
زیرساخت فیزیکی	۰/۲۹	۰/۲۰	۰/۵۱	۰/۳۸	۳/۱۳	۰/۰۰۰
تجربه گردشگری	۰/۳۳	۰/۱۵	۰/۶۹	۰/۳۸	۳/۲۱	۰/۰۰۰

ماخذ: نگارندگان، ۱۴۰۱

بر اساس نتایج و اطلاعات مندرج در جدول فوق، می‌توان گفت: در تبیین بازآفرینی شهری حاصله از مؤلفه‌های گردشگری خلاق وارد معادله رگرسیونی شده و در مجموع متغیرهای پیش‌بین حدود $R^2 = ۰/۵۴$ از واریانس متغیر ملاک را تبیین می‌کنند. بدین صورت که وضعیت شاخص‌های یاد شده اثرات مثبتی را دار می‌باشد، که این وضعیت از حالت نرمال کمی کشیدگی دارد.

مقایسه وضعیت توسعه گردشگری خلاق در محلات منتخب شهر اصفهان

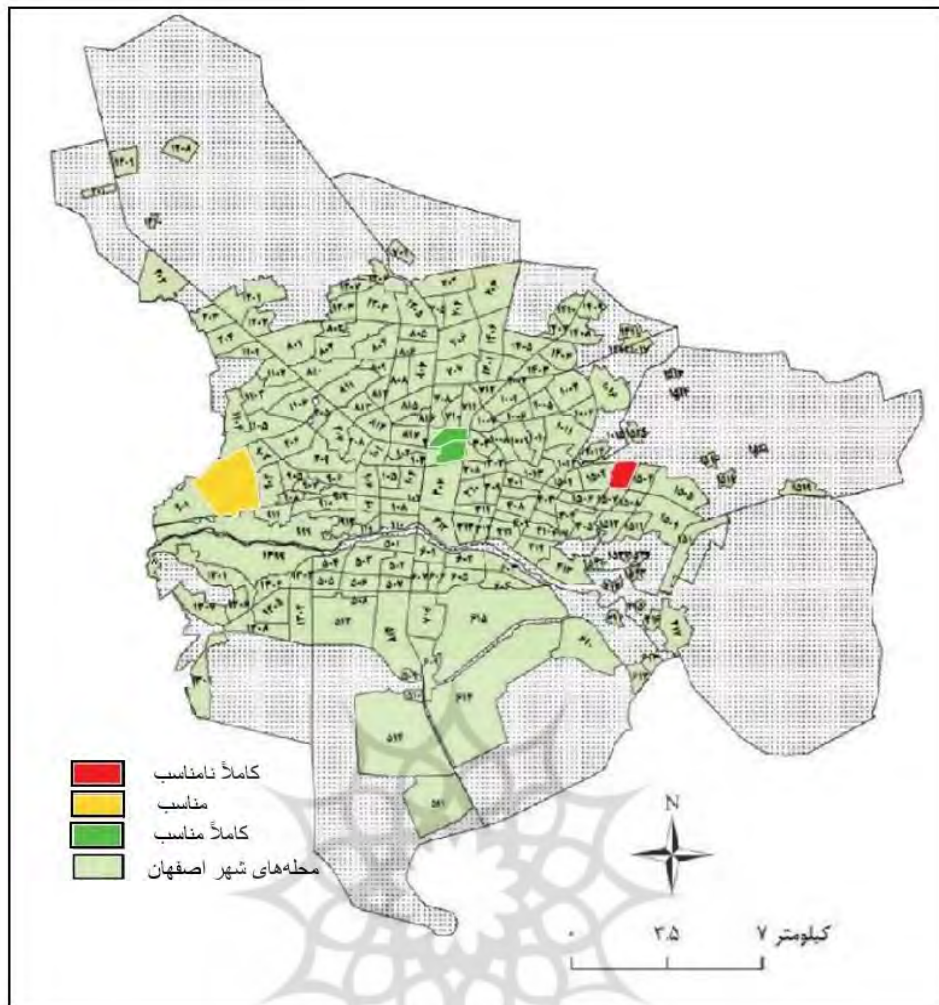
جهت مقایسه وضعیت توسعه گردشگری خلاق در سطح محلات منتخب شهر اصفهان از آزمون آنالیز واریانس یک طرفه استفاده شده و نتایج مورد نظر در جدول زیر آورده شده است. بطور کلی هرگاه برابری بیش از دو میانگین مورد آزمون قرار گیرد، از آزمون تحلیل واریانس استفاده می‌شود. در مواردی که یک متغیر مستقل مقوله‌ای وجود داشته و آزمودنی‌ها به طور تصادفی به بیش از دو گروه تقسیم شده باشند، تحلیل یک عاملی واریانس بکار برده می‌شود. در تحلیل واریانس یک عاملی فرض صفر مبنی بر برابری تمام میانگین‌ها است.

جدول (۷): مقایسه وضعیت شاخص‌های توسعه گردشگری خلاق در محلات منتخب

نام منطقه	تعداد نمونه	میانگین	انحراف معیار
کنگاز	۳۸۳	۱۲/۱۸	۳/۲۰
دردشت-سرچشمه	۳۸۳	۱۶/۴۱	۳/۴۳
طوقچی-شهبان	۳۸۳	۱۵/۹۰	۳/۵۴
کارلادان-کلیچه	۳۸۳	۱۳/۸۴	۳/۹۸

ماخذ: نگارندگان، ۱۴۰۱

نتایج تحلیل واریانس یک طرفه نشان می‌دهد؛ که مقایسه وضعیت توسعه گردشگری خلاق در سطح محلات منتخب شهر اصفهان در سطح ۹۵ درصد اطمینان معنادار بوده است ($P < 0/05$) و ($F = 3/13$). به این معنا که میزان وضعیت گردشگری خلاق در سطح محلات منتخب شهر اصفهان در میان محلات مختلف شهری، مقادیر متفاوتی بوده است. مقایسه میانگین در بین محلات مختلف شهری نیز نشان می‌دهد، که بالاترین میزان توسعه گردشگری خلاق مربوط به محلات دردشت-سرچشمه و طوقچی-شهبان به ترتیب با میانگین‌های ۱۶/۴۱ و ۱۵/۹۰ و پایین‌ترین میزان نیز مربوط به محلات کنگاز و کارلادان-کلیچه به ترتیب با میانگین‌های ۱۲/۱۸ و ۱۳/۸۴ بوده است. به عبارت دیگر میزان وضعیت شاخص‌های گردشگری خلاق در تاریخی دردشت-سرچشمه شهر اصفهان بیشتر از دیگر مناطق شهری آن می‌باشد (شکل شماره ۲).

شکل (۲): نقشه مقایسه وضعیت شاخص‌های توسعه گردشگری خلاق در سطح محلات مورد مطالعه (مأخذ یافته‌های پژوهش)

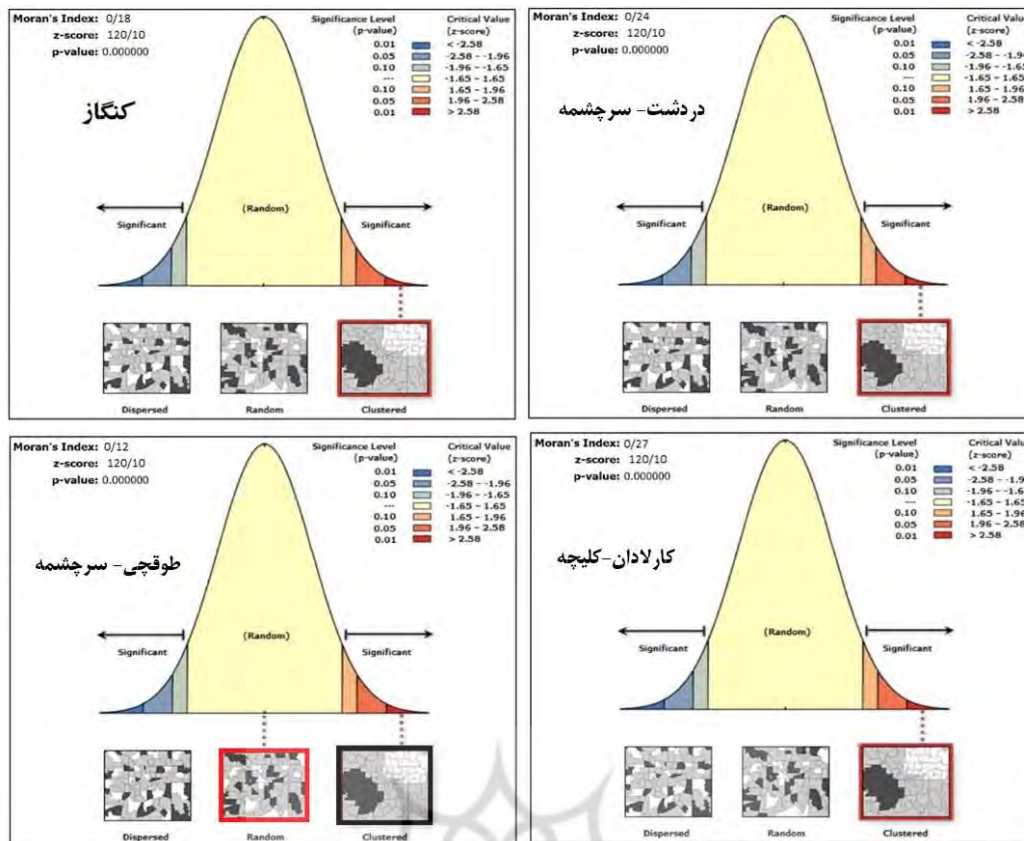
تحلیل وضعیت پراکندگی اثرات و ابعاد شاخص‌های بازآفرینی بافت تاریخی محلات شهر اصفهان از طریق از طریق خودهمبستگی فضایی^۱:

به منظور بررسی خود همبستگی فضایی بین عوارض (شاخص‌های منتخب) از طریق باکس Weights Manager از مجموعه ابزارهای موجود در نرم افزار Geoda وزن و ضریب در روند الگوی بدست آمده در لایه‌ها اعمال و در محیط Arc Gis اضافه شد شکل (۳).

جدول (۸): وضعیت پراکندگی و الگوی توزیعی بازآفرینی محلات منتخب حاصل از گردشگری خلاق

شاخص	الگوی توزیعی	مقدار موران	مقدار p	مقدار z
کنگاز	خوشه‌ای	۰/۳۴	۰/۰۰۰	۱۰۸/۰۹
دردشت-سرچشمه	خوشه‌ای	۰/۳۷	۰/۰۰۰	۱۰۸/۰۹
طوقچی-شهشهان	خوشه‌ای	۰/۴۱	۰/۰۰۰	۱۰۸/۰۹
کارلادان-کلیچه	پراکنده	-۰/۱۸	۰/۰۰۰	۱۰۸/۰۹

مأخذ: نگارندگان، ۱۴۰۱

شکل (۳): وضعیت خود همبستگی فضایی در طبقه بندی محلات منتخب

نتایج این مقادیر در هر شاخص قابل دسترسی هستند و به عنوان مقادیر خروجی مشتق شده برای استفاده بالقوه در مدل‌ها یا متون منتقل می‌شوند. با توجه به شکل نشان می‌دهد، که منحنی جهانی موران I برای این مطالعه در هر شاخص متفاوت است به گونه‌ای که در شاخص‌های بازآفرینی شهری مقادیر در محلات کنگاز، در دشت - سرچشمه و طوقچی - شهشهان به صورت خوشه‌ای، و در محله کارلادان - کلیچه این شاخص به صورت پراکنده بودند. در این الگو به وزن و اهمیت لایه‌های موثر به ترتیب با وزن نهایی موران ۰/۲۵، ۰/۱۳ - که نشان‌دهنده‌ی یک خودهمبستگی فضایی مثبت (الگوی متناسب) است. با توجه به مقدار Z که اعدادی مثبت هستند کمتر از ۳٪ درصد احتمال دارد که چنین الگوهایی از یک الگوی دیگر انتخاب و منجر شده باشد ($p < 0/03$).

بررسی ارتباط گردشگری خلاق و بازآفرینی محلات تاریخی شهر اصفهان

به منظور بررسی ارتباط فی مابین متغیرهای گردشگری خلاق و بازآفرینی شهر اصفهان از آزمون ضریب همبستگی پیرسون استفاده شده و نتایج و یافته‌های مورد نظر در جدول زیر آورده شده است:

جدول (۹): بررسی ارتباط گردشگری خلاق و بازآفرینی بافت تاریخی شهر اصفهان

ردیف	متغیر	تعداد نمونه	ضریب همبستگی	سطح معناداری
۱	گردشگری خلاق	۳۸۳	۰/۸۲	۰/۰۰۰
۲	توسعه شهری	۳۸۳	۰/۷۷	۰/۰۰۰

بر اساس نتایج و اطلاعات مندرج در جدول فوق، سطح معناداری یا (Sig) آزمون ضریب همبستگی پیرسون نشان می‌دهد که بین متغیرهای گردشگری خلاق و بازآفرینی بافت تاریخی شهر اصفهان ارتباط مثبت و معنادار قوی وجود دارد به گونه‌ای که هر چه وضعیت توسعه گردشگری خلاق افزایش یابد، میزان بازآفرینی شهر حاصل از خلاقیت گردشگری در محلات شهر اصفهان نیز به تبع آن افزایش خواهد یافت و بالعکس.

نتیجه گیری

صنعت گردشگری در عصر جدید به یکی از ارکان‌های اصلی اقتصاد تجاری جهان تبدیل شده است و امروزه از آن به عنوان صنعت نامرئی در روند جهانی شدن یاد می‌شود، امروزه گردشگری یکی از امید بخش‌ترین فعالیت‌هایی است، که از آن به عنوان گذرگاه توسعه یاد می‌کنند. صنعت گردشگری به عنوان یکی از صنایع مهم توسعه پایدار در هر جامعه‌ای محسوب می‌شود، که از تحرک بالایی در تغییرات اقتصادی، سیاسی، اجتماعی، شهری و محیطی برخوردار است. و به عنوان یکی از منابع درآمد و ایجاد اشتغال در سطح ملی می‌تواند رهیافتی برای توسعه پایدار در قلمرو محلی، ملی و منطقه‌ای به شمار آید. در تحقیق کنونی بعد از استخراج شاخص‌های گردشگری خلاق در سطح چهار محله تاریخی شهر اصفهان وضعیت اثرات، ابعاد و نتایج آن در دوبخش مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

نتایج تحقیق به شرح زیر است:

نتایج نشان داد، که میانگین نظرات پاسخگویان در ارتباط با وضعیت شاخص‌های گردشگری خلاق در سطح ۹۵ درصد اطمینان می‌توان ادعا نمود، که وضعیت شاخص‌های ۵ گانه گردشگری خلاق در سطح بافت تاریخی شهر اصفهان وضعیت مناسبی می‌باشد و تنها در بخش زیرساخت‌های فیزیکی کمبود احساس می‌گردد. نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل آزمون پارامتریک تی تک نمونه‌ای نشان می‌دهد؛ که میانگین نظرات پاسخگویان در ارتباط با وضعیت شاخص‌های بازآفرینی بافت تاریخی شهر اصفهان در سطح ۹۵ درصد اطمینان می‌توان ادعا نمود؛ که وضعیت شاخص‌های ۴ گانه بازآفرینی بافت تاریخی شهر اصفهان وضعیت کاملاً نامناسبی دارد و تنها در بخش شاخص فرهنگی این عدد کمی از میانگین بیشتر است. نتایج همچنین نشان داد در تبیین بازآفرینی شهری حاصله از مؤلفه‌های گردشگری خلاق وارد معادله رگرسیونی شده و در مجموع متغیرهای پیش‌بین حدود $R^2 = 0/54$ از واریانس متغیر ملاک را تبیین می‌کنند. بدین صورت که وضعیت شاخص‌های یاد شده اثرات مثبتی را دار می‌باشد، که این وضعیت از حالت نرمال کمی کشیدگی دارد. نتایج وضعیت توسعه گردشگری خلاق در سطح محلات منتخب شهر اصفهان نشان داد؛ که در سطح محلات منتخب شهر اصفهان در سطح ۹۵ درصد اطمینان معنادار بوده است ($P < 0/05$) و ($F = 3/13$). به این معنا که میزان وضعیت گردشگری خلاق در سطح محلات منتخب شهر اصفهان در میان محلات مختلف شهری، مقادیر متفاوتی بوده است. مقایسه میانگین در بین محلات مختلف شهری نیز نشان می‌دهد؛ که بالاترین میزان توسعه گردشگری خلاق مربوط به محلات دردمشت-سرچشمه و طوقچی-شهشهان به ترتیب با میانگین‌های ۱۶/۴۱ و ۱۵/۹۰ و پایین‌ترین میزان نیز مربوط به محلات کنگاز و کاردالان-کلیچه به ترتیب با میانگین‌های ۱۲/۱۸ و ۱۳/۸۴ بوده است. به عبارت دیگر میزان وضعیت شاخص‌های گردشگری خلاق در تاریخی محله دردمشت-سرچشمه شهر اصفهان بیشتر از دیگر مناطق شهری آن می‌باشد. نتایج این مقادیر در هر شاخص قابل دسترسی هستند و به عنوان مقادیر خروجی مشتق شده برای استفاده بالقوه در مدل‌ها یا متون منتقل می‌شوند. با توجه به شکل نشان می‌دهد، که منحنی جهانی موران I برای این مطالعه در هر شاخص متفاوت است، به گونه‌ای که در شاخص‌های بازآفرینی شهری مقادیر در محلات کنگاز، دردمشت-سرچشمه و طوقچی-شهشهان به صورت خوشه‌ای، و در محله کاردالان-کلیچه این شاخص به صورت پراکنده بودند. در این الگو به وزن و اهمیت لایه‌های مؤثر به ترتیب با وزن نهایی موران ۰/۲۵، ۰/۱۳- که نشان‌دهنده‌ی یک خودهمبستگی فضایی مثبت (الگوی متناسب) است. با توجه به مقدار Z که اعدادی مثبت هستند کمتر از ۳٪ درصد احتمال دارد که چنین الگوهایی از یک الگوی دیگر انتخاب و منجر شده باشد ($p < 0/03$).

راهکارها

با توجه به اهمیت شاخص‌های بازآفرینی با استفاده از گردشگری خلاق در محلات کنگاز، دردشت-سرچشمه و طوقچی-شهرشهان، کارلادان-کلیچه شهر اصفهان می‌توان با توجه به نتایج به دست آمده در این خصوص راهکارهایی جهت بهبود و بازآفرینی محلات مورد مطالعه ارائه داد؛

- تمرکز فعالیت‌های گردشگری بر بهره‌برداری از منابع و جاذبه‌های موجود و ایجاد اشتغال و توسعه شهری با رویکرد گردشگری خلاق؛

- توجه به زیرساخت‌های فیزیکی پشتیبان، گردشگری همچون؛ هتل و اقامتگاه‌های بومگردی، حمل و نقل، خانه فرهنگ، رستوران‌ها و ...

- استفاده مناسب و بهینه، از شاخص‌های فرهنگی-اجتماعی مختص به محلات مورد بررسی به خصوص در زمینه صنایع دستی، فرهنگ و سنت‌های بومی محلی، موسیقی محلی و ... در راستای توسعه گردشگری خلاق.

- برگزاری رویدادهای اجتماعی و فرهنگی همچون نمایشگاه‌های سنتی و بومی، مراسم‌های مذهبی و ...

- حفظ و احیاء بافت قدیمی و ارزشمند و تغییر کاربری آن‌ها جهت رونق گردشگری، با تأکید بر جاذبه‌های میراث فرهنگی محلات مورد مطالعه همچون عناصر مصنوع (بافت تاریخی و ابنیه) از طریق مراسم‌ها، نمایشگاه‌های دوره‌ای و گردهمایی‌های فصلی و سالانه در مکان‌های جذاب گردشگری.

- مساعدت اقتصادی و مالی نسبت به ساکنین این محله‌ها (کنگاز، دردشت و طوقچی) جهت مشارکت آنها در بازسازی و مقاوم سازی بافت محله از طریق وام‌های بلند مدت و کم بهره.

- توسعه و بهبود فضای سبز درون بافت محلات با تغییر کاربری ابنیه تخریبی و فضاهای خالی درون محله‌های کنگاز، دردشت-سرچشمه و طوقچی-شهرشهان.

منابع

آفتاب احمد؛ نظم فر، حسین؛ غفاری گیلانده، عطا؛ موسوی، میرنجف (۱۳۹۶). برنامه ریزی و تدوین راهکارهای تحقق

شهرهای خلاق در ایران مطالعه موردی: شهر ارومیه، فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، ۳۲(۴)، ۱۸۸-۲۰۹.

احدنژاد، محسن؛ حاضری جیفه، صفیه؛ مشکینی، ابوالفضل؛ پیری، عیسی (۱۳۹۷). شناسایی عوامل کلیدی مؤثر بر شکوفایی شهری با رویکرد

آیندهنگاری (مطالعه موردی: کلاشهر تبریز)، نشریه پژوهش و برنامه ریزی شهری، ۹(۳۲)، ۱۵-۳۰.

برومند، مریم؛ بهرامی علیرضا، (۱۳۹۸)، تبیین جایگاه شهر خلاق در گردشگری شهری، معاونت شهرسازی و معماری منطقه ۲۲ تهران، صص ۱۴-

۱.

بذرافشان، جواد؛ بامری علی، (۱۳۹۷)، بررسی و تحلیل وضعیت گردشگری خلاق در شهر زاهدان، فصلنامه برنامه ریزی منطقه‌ای، شماره ۳۱،

صص ۱۸۰-۱۶۷.

بسته نگار، مهرنوش؛ حسینی، علی و خاکزار بفرئی، مرتضی (۱۳۹۶). طراحی مدل مفهومی گردشگری خلاق، فصلنامه علمی- پژوهشی

گردشگری و توسعه، سال ششم، شماره ۱۱، صص ۱۰۸-۸۱.

پور احمد، احمد (۱۳۹۷). بررسی نقش گردشگری خلاق در بازآفرینی بافت تاریخی (مطالعه موردی: منطقه ۱۲ تهران)، پژوهش‌های جغرافیای

برنامه ریزی شهری، ۶(۱)، ۷۶-۹۰.

جلیز، غلامرضا، نظم فر، حسین، (۱۴۰۱)، تحلیلی بر نقش راهبردی توسعه میان‌افزا در بازآفرینی بافت‌های فرسوده شهری (نمونه موردی: منطقه ۸

کلاشهر تبریز)، تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی، شماره ۶۷: ۱۱۳-۱۳۵.

- خراسانی، محمدامین و نوروزی فرد، هاشم (۱۳۹۶). برنامه ریزی راهبردی توسعه گردشگری روستایی در نواحی روستایی شهرستان ایزده (نمونه مورد مطالعه روستای شیوند)، مجله جغرافیا و آمایش شهری - منطقه‌ای، سال ۱۳۹۵، شماره ۱۸، ۱۳۴-۱۱۹.
- داداش پور مقدم، مجید؛ پناهی، علی (۱۳۹۸). تحلیل نقش شاخص‌های شهر خلاق در توسعه گردشگری (مطالعه موردی شهر اصفهان، نشریه علمی تخصصی شباک، ۱۵(۱)، ۹۶-۸۷.
- دوستی، فرشته؛ زال، محمدحسین و رمضان زاده لسبویی، مهدی (۱۳۹۸). سنجش ظرفیت‌های گردشگری خلاق در کلان شهر تبریز، فصلنامه گردشگری شهری، ۱۳۹۸، ۶(۲)، ۱-۱۳.
- ربانی خوراسگانی، علی؛ ربانی، رسول؛ ادیبی سده، مهدی؛ مؤذنی، احمد (۱۳۸۸). بررسی نقش تنوع اجتماعی در ایجاد شهرهای خلاق و نوع اور (مورد مطالعه: شه اصفهان). جغرافیای توسعه، شماره ۲۱، ۱۹۵-۱۸۰.
- رحیمی، محمد؛ پازند، فاطمه (۱۳۹۵). الگوی گردشگری شهری در ایران با استفاده از مدل تحلیلی سلسله مراتبی، فصلنامه علمی، پژوهشی ابتکار و خلاقیت در علوم انسانی، ۶(۳)، ۹۷-۱۲۴.
- زال، محمدحسین؛ دوستی، فرشته و رمضان زاده لسبویی، مهدی (۱۳۹۷). گردشگری خلاق، ابزاری برای توسعه شهری، پژوهش‌های جغرافیای برنامه ریزی شهری، زمستان ۱۳۹۷، ۶(۴)، ۷۵۳-۷۶۸.
- زیاری، کرامت‌الله؛ بشارتی، نیما؛ شعبانی، مرتضی (۱۳۹۷). پیامدهای اجتماعی و فرهنگی ناشی از توسعه گردشگری (نمونه موردی: محور فومن - ماسوله)، مطالعات کاربردی در علوم اجتماعی و جامعه‌شناسی، سال اول، شماره یک، ۴۲-۳۱.
- شماعی، علی، فصیحی، حبیب‌الله، دلفان نسب، مهسا، (۱۴۰۲)، شناسایی عوامل پیشران‌ها در بازآفرینی و توسعه گردشگری محله تجریش، تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی، شماره ۶۸، صص ۶۱-۷۹.
- عباس‌زاده، غلامرضا و اکبری مطلق، مصطفی (۱۳۹۵). ارزیابی روند توسعه شهری با توجه به معیارهای پایداری، کارشناسان شهرسازی و کارشناس مدیریت توسعه و پژوهش شهرداری مشهد، ایران.
- قورچی، مرتضی و همکاران، ۱۳۹۲، شهر خلاق (مبانی نظری و شاخص‌ها)، مرکز مطالعات و برنامه ریزی شهر تهران، ۵(۱۹۶)، ۳۶-۹.
- کامران، حسن؛ واتی، محمود (۱۳۸۹). تبیین در جغرافیا بر اساس فلسفه اسلامی، فصلنامه علمی - پژوهشی انجمن جغرافیای ایران، دوره جدید، ۸(۲۴)، ۲۶-۸.
- کلاتتری، محسن؛ رجایی، سیدعباس و فتوحی مهربانی، باقر (۱۳۹۵). تحلیلی بر برخورداری کلان شهرهای ایران از شاخص‌های شهر خلاق، پژوهش‌های جغرافیایی برنامه‌ریزی شهری، ۴(۴)، ۵۸۷-۶۱۲.
- کلاتتری، محسن؛ فتوحی مهربانی، باقر و رجایی، سیدعباس (۱۳۹۵). شهر خلاق و شاخص‌های شهر خلاق ایرانی، فصلنامه علمی - پژوهشی و بین‌المللی انجمن جغرافیادانان ایران، زمستان ۱۳۹۵، دوره جدید، ۴(۵۱)، ۱۸-۱.
- کیانی سلمی، صدیقه؛ صفری، حامد (۱۳۹۸)، تحلیل و بررسی شاخص‌ها و عوامل گردشگری خلاق در بافت‌های فرسوده شهر اصفهان (نمونه موردی: محله جویباره)، فصلنامه علمی پژوهشی ابتکار و خلاقیت در علوم انسانی، ۹(۱)، ۱۵۲-۱۲۵.
- مردانی، فرزاد (۱۳۸۱). تحلیلی بر جغرافیای جمعیت شهرستان ایزده، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، واحد نجف آباد، صص ۲۵-۲۰.
- ملکی، سعید و حاتمی، داود (۱۳۹۱). نقش گردشگری در توسعه شهرستان ایزده با استفاده از مدل SWOT، همایش‌های شهرهای مرزی، امنیت، چالش و رهیافت‌ها، دانشگاه سیستان و بلوچستان، ۳۱ فروردین ۱۳۹۱، ۱۱-۱.
- ملکی، سعید؛ مرادی فر، سمیرا و حسین زاده، اکبر (۱۳۹۴). اولویت بندی شاخص‌های شهر خلاق با استفاده از مدل تحلیل شبکه ANP (مورد مطالعه: مناطق شهری ۱ و ۴ شهر زنجان)، مجله شهر پایدار، سال ۱۳۹۴، ۲(۱)، ۹۸-۷۸.
- یوسفی، رشید؛ مراد پور، نبی؛ تازش، یوسف؛ علی نیا یاور (۱۳۹۵) کنفرانس‌های ملی علوم محیطی، مهندسی و تکنولوژی، ۱۵-۱.

Arcos-Pumarola, J., Paquin, A.G., Sitges, M., (2023), The use of intangible heritage and creative industries as a tourism asset in the UNESCO creative cities network, Journal of Heliyon, Vol 9, Dio: <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2023.e13106>

- Castro, C. M. D.(2012). New Technology and Creative Tourism: A Case Study For t City of Porto= As Novas Tecnologias E O Turismo Criativo, Estudo De Caso Da Cidade Do Porto (Doctoral Dissertation), PP. 1-92.
- Campbell, Catorina. (2010) Creative Tourism Providing a Competitive Edge, Publisher: Visit Britain.
- CookeP.And Lazzeretti, L., Creative Cities(2008), Cultural Clusters and Local Economic Development, Cheltenham, UK; Northampton, MA: Edward Elgar, p62
- Florida, R.(2002). The Rise of the Creative Class, and How It Is Transforming Work, Leisure, Community and Everyday Life, New York.
- Florida, Richard and Iran Tingli.(2004). Europein the Creative Age, Creative Class Group (february): 48. Retrieved (<http://www.creative class.com/rfcgdb/articles/Europe in the creative Age 2004 pdf>).
- Florida, Richards. (2002). the Rise of the Creative Class, and How It Is Transforming Work, Leisure, Community and Everyday Life, Publisher New York Times.
- Florida, Richard L. (2011), Creativity and Prosperity: The Global Creativity Index. Martin Prosperity Institute
- Florida, Richard L. (2011), Creativity and Prosperity: The Global Creativity Index. Martin Prosperity Institute
- Gordin, V., and Matetskaya, M.(2012). Creative Tourism in Saint Petersburg: The State of the Art, Journal of Tourism Consumption and Practice Volume, Vol. 4, No. 2, PP. 55-68.
- Gordin, Valery. & Matetskaya, Marina. (2012). Creative Tourism in Saint Petersburg: the State of the Art, Journal of Tourism Consumption and Practice, Vol.4, No.2, pp.55-68.
- Gordin, Valery. & Matetskaya, Marina. (2012) Creative Tourism in Saint Petersburg: the State of the Art, Journal of Tourism Consumption and Practice, Vol.4, No.2, pp.55-68.
- Horng, J.S., Tsai, C.Y. and Chung, Y.C. (2016b). Measuring practitioners'creativity in the Taiwanese tourism and hospitality industry, Thinking Skills and Creativity, No. 19: 269-278.
- Huo,T., Yuan,F., Huo, M., Shao, Y., Li, S., Li, Z.,(2023), Residents' participation in rural tourism and interpersonal trust in tourists: The mediating role of residents' perceptions of tourism impacts, Journal of Hospitality and Tourism Management, Vol 54,Pp: 457-471.
- Landry, C., and Hyams, J., 2012, *The Creative City Index: Measuring the Pulse of the City*, Comedia, PP. 36-102.
- Lei,W.S.,Suntikul,W.,Chen,Z.,(2023), Tourism development induced social change, Journal of Annals of Tourism Research Empirical Insights, Vol 4, Pp1-15, Dio: <https://doi.org/10.1016/j.annale.2023.100088>.
- Kowalczyk-Anioł,J.,(2023), Rethinking tourism-driven urban transformation and social tourism impact: A scenario from a CEE city, Journal of Cities, Vol 134, Dio: <https://doi.org/10.1016/j.cities.2022.104178>
- Richards, G. W., and Raymond, C.(2000). Creative Tourism, ATLAS News, No. 23, PP. 120.
- Tan, Siow-Kian. & Kung, Shiann-Far. & Luh, Ding-Bang. (2013) A Model of Creative Experience in Creative Tourism, Annals of Tourism Research, Vol.41, pp.153-174.
- UNDP (2018), Creativity and Tourism, New york: the United Nations Development Programme
- Yao,Y., Liu,X., Ren, L., Sun, P.,(2023), The role of city honor designations in influencing tourism performance: Evidence from the National Civilized City program in China, Journal of Hospitality and Tourism Management, Vol 54, Pp 437-446. DIO: <https://doi.org/10.1016/j.jhtm.2023.02.001>

نحوه ارجاع به مقاله:

حسینی، مصطفی؛ مرادیان هرندی، محسن (۱۴۰۲)، بررسی نقش گردشگری خلاق در بازآفرینی و توسعه گردشگری محلات بافت تاریخی شهر (نمونه موردی: محلات دردشت-سرچشمه، طوقچی-شهشهان، کنگاز، کارلادان-کلیچه)، فصلنامه جغرافیا و مطالعات محیطی، ۱۲ (۴۶)، ۱۳۰-۱۴۷، Dor: 20.1001.1.20087845.1402.12.46.8.2

Copyrights:

Copyright for this article is retained by the author (s), with publication rights granted to Journal of Geography and Environmental Studies. This is an open – access article distributed under the terms the Creative Commons Attribution License (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>), which permits unrestricted use, distribution and reproduction in any medium, provided the original work properly cited.

of
is